

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ**Іванова Є. В.**

Одним из основных направлений государственной промышленной политики является решение вопроса и формирование новых положений, касающихся организационного обеспечения механизма государственного регулирования экономического развития промышленности региона. Разработана структура системы государственного регулирования регионального развития и этапы организационного обеспечения отдела мониторинга и координации развития промышленности. Предложен список показателей, которые являются релевантными для оценки эффективности выполнения и реализации Стратегии экономического и социального развития Донецкой области. С целью обеспечения достаточности государственного влияния на развитие промышленности доказана целесообразность создания Отдела мониторинга и координации развития промышленности и предложены его основные задачи.

Одним із основних напрямків державної промислової політики є вирішення питання та формування нових положень щодо організаційного забезпечення механізму державного регулювання економічного розвитку промисловості регіону. Розроблена структура системи державного регулювання регіонального розвитку та етапи організаційного забезпечення відділу моніторингу та координації розвитку промисловості. Запроваджено список показників, які є релевантними для оцінки ефективності виконання та реалізації Стратегії економічного і соціального розвитку Донецької області. З метою забезпечення достатності державного впливу на розвиток промисловості доведено доцільність створення Відділу моніторингу та координації розвитку промисловості та запропоновані його основні завдання.

A major focus of government industrial policy is the solution to the problem and the formation of the new provisions regarding the logistics of the mechanism of state regulation of economic development of the region's industry. The structure of the system of state regulation of regional development and the stages of organizational maintenance of the monitoring and coordination of industrial development. A list of indicators that are relevant to the evaluation of the effectiveness and implementation of the Strategy for economic and social development of the Donetsk region. In order to ensure the adequacy of state influence on the development of the industry proved the feasibility of establishing the Department for monitoring and coordinating the development of industry and suggests its main objectives.

Іванова Е. В.

аспирант ДГМА
kaya_05@mail.ru

УДК 322.122

Іванова Є. В.

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ

Враховуючи сучасний стан розвитку глобалізаційних процесів у світовій економіці, цілі та завдання реформування вітчизняного промислового виробництва можна констатувати, що особливої актуальності набувають питання державного регулювання економічного розвитку промислового комплексу регіону. В контексті подолання кризових явищ органи державної влади прагнуть вирішувати головні завдання економічного розвитку промислового сектору України через промислову політику, що базується на реформуванні системи управління промисловістю, подоланні диспропорцій у промисловому виробництві, створенні сприятливих умов економічного розвитку для суб'єктів підприємницької діяльності різних форм власності, повному та ефективному використанні наявного наукового потенціалу і подальшого його розвитку для підвищення конкурентоспроможності промислового виробництва та продукції.

Виходячи з цього, одним із основних напрямків державної промислової політики є вирішення питання щодо організаційного забезпечення механізму державного регулювання економічного розвитку промисловості регіону. Науковий і практичний стан досліджуваної проблеми вимагають формування нових положень, щодо організаційного забезпечення механізму державного регулювання економічного розвитку промисловості регіону, що дозволило б забезпечувати стійкість позитивних тенденцій у розвитку промислового комплексу.

Регіональні проблеми промислового розвитку і питання державного управління розглядалися у наукових працях зарубіжних та вітчизняних вчених: А. Вебера, А. Маршалла, Й. Шумпетера, О. І. Амоши, В. М. Геєця, Л. В. Пельтека [1], А.І. Шишкіна [2], М. Д. Прокопенка, Я. О. Побурка [3], М. Г. Чумаченка та ін. Разом з тим проблема організаційного забезпечення промисловим розвитком регіону з позиції комплексного підходу до вирішення завдань вимагає подальших досліджень.

Метою статті є дослідження питань щодо організаційного забезпечення регулювання державними органами економічного розвитку промисловості регіону, формування критеріїв проведення моніторингу, розробка структури системи державного регулювання регіонального розвитку та етапів організаційного забезпечення.

Згідно теоретичним розробкам зарубіжних та вітчизняних вчених, представлених у роботах [4–6], організаційне забезпечення можна трактувати як систему організаційних заходів і засобів, які створюють умови для нормального здійснення економічних процесів, реалізації планів, підтримки необхідного функціонування економічної системи. Організаційне забезпечення містить у собі методики проведення робіт, вимоги до оформлення документів, посадові інструкції і являє собою сукупність методів і засобів, що регламентують взаємодію всіх учасників проектів у процесі їх розробки й реалізації [1].

З метою посилення державного впливу на розвиток промисловості як провідної галузі економіки України слід вважати доцільним створення самостійного централізованого регіонального органу управління з питань розвитку промисловості, який би на основі використання ринкових та організаційно-правових чинників забезпечив ефективність управління розвитком промислових підприємств різних форм власності і господарювання [2]. Створення відповідного інформаційно-аналітичного апарату обумовлюється постійними змінами у законодавстві та нормативній базі, уточненням умов розвитку економіки та промисловості, кон'юнктурою світового та внутрішнього ринків, науково-технічним прогресом, які впливають

на хід реалізації механізму державного управління економічного розвитку промисловості та потребуватимуть внесення певних коректив до програм, стратегій та проектів з плином часу.

Надзвичайно актуальною проблемою є формування системи моніторингу зовнішнього і внутрішнього середовища промисловості підприємств регіону. На сьогоднішній день в науці і практиці можна виділити дві основні концепції сутності моніторингу. Згідно з однією з них моніторинг включає спостереження, оцінку і прогноз стану середовища і є складовою функцією управління. Представниками даної концепції є А. Шишкін, О. Петров, Н. Реймерс, Ю. Израель, Я. Побурко та інші. У роботі О. Я. Побурко міститься універсальне визначення моніторингу, під яким розуміється «безперервне спостереження за станом об'єкта, з метою попередження несприятливих відхилень по найважливішим параметрам. Систематичне спостереження за результатами діяльності, їх корекція – сутність моніторингу» [3]. Таким чином, можна припустити, що моніторинг є одним із методів контролю над процесом діяльності, виявлення тенденції динаміки її розвитку.

Моніторинг програм, проектів та стратегій економічного розвитку промисловості регіону базується на комплексності, системності та регулярності використання одних і тих же принципів та інструментів. Це дає змогу здійснювати поточний контроль динаміки змін щодо проблем протягом реалізації програми та своєчасно координувати напрями діяльності, використовувати адекватні методи й засоби.

Сьогодні моніторинг використовують для визначення результативності й ефективності стратегій, програм і проектів, офіційними розробниками та виконавцями яких є органи державної влади та місцевого самоврядування різних рівнів. Як наслідок, у країнах Заходу оприлюднюють звіти про результати виконання стратегій, програм і проектів, базованих на аналізі значного переліку кількісних і якісних даних, і мають за мету продемонструвати рівень їх ефективності та відповідності потребам громади. Це дає змогу керівникам відповідних організацій своєчасно й адекватно реагувати задля коригування як самих стратегій, програм та проектів, так і відповідної державної чи місцевої політики. Водночас оприлюднення даних моніторингу й особливо оцінювання стратегій, програм і проектів сприяє формуванню «зворотної реакції» бізнесу та громадськості, які мають змогу висловити власну позицію щодо результативності програмової діяльності урядових структур різних рівнів [7].

В Україні запровадження сучасних підходів до оцінювання урядових програм поки що нова й не поширена управлінська практика. Попри те, що існує достатній і доступний масив теоретичних розробок західних і вітчизняних фахівців у цій сфері, бракує практичного досвіду для використання в повсякденній управлінській діяльності. Така потреба, зокрема, є в сфері моніторингу стратегій, програм та проектів, які стосуються промислового розвитку на регіональному рівні, де впродовж останніх років органи влади національного та обласного рівнів схвалили цілу низку програмних документів.

У сфері регіональної промислової політики донедавна основну увагу приділяли моніторингу тенденцій соціально-економічного розвитку територій або ж оцінюванню діяльності органів влади, незалежно від програм, які вони реалізують. Чинні повноваження різних органів влади на національному рівні спрямовані на контроль за здійсненням заходів, аудит фінансових показників діяльності та моніторинг соціально-економічного розвитку території країни. Для забезпечення прискореного економічного зростання промислового сектору економіки необхідним є побудова відділу моніторингу на регіональному рівні.

Є чимало причин для проведення моніторингу, зокрема моніторинг має відповідати наступним критеріям:

– відповідати потребам, бути об'єктивним, прозорим та в першу чергу бути джерелом забезпечення громадськості та установ, котрі фінансують, необхідною інформацією; по-друге, інструментом упровадження програми й забезпечення якості її результатів;

– бути системним і постійним – іншими словами, системи моніторингу мають забезпечувати постійний збір та аналіз інформації протягом періоду життєвого циклу програми. Збір та аналіз інформації має бути організаційно забезпеченим на основі затверджені методології й згідно з планом, надаючи інформацію щодо своєчасності виконання заходів та стосовно проблем, які необхідно усунути;

– бути корисним і ефективно використовуватися – інформація, зібрана за допомогою системи моніторингу, має давати змогу організації чи керівництву програми вчитися з успіхів та помилок, приймати своєчасні й правильні управлінські рішення;

– встановлювати цілі й індикатори для всіх коротко-, середньо- та довгострокових результатів.

Для вдосконалення інституційної системи та спроможності органів влади в сфері моніторингу програм, стратегій та проєктів регіонального розвитку промисловості необхідно розширити функції Головного управління економіки Донецької облдержадміністрації, поклавши на нього відповідальність за проведення моніторингу реалізації програмних документів, створення в його складі відповідного відділу.

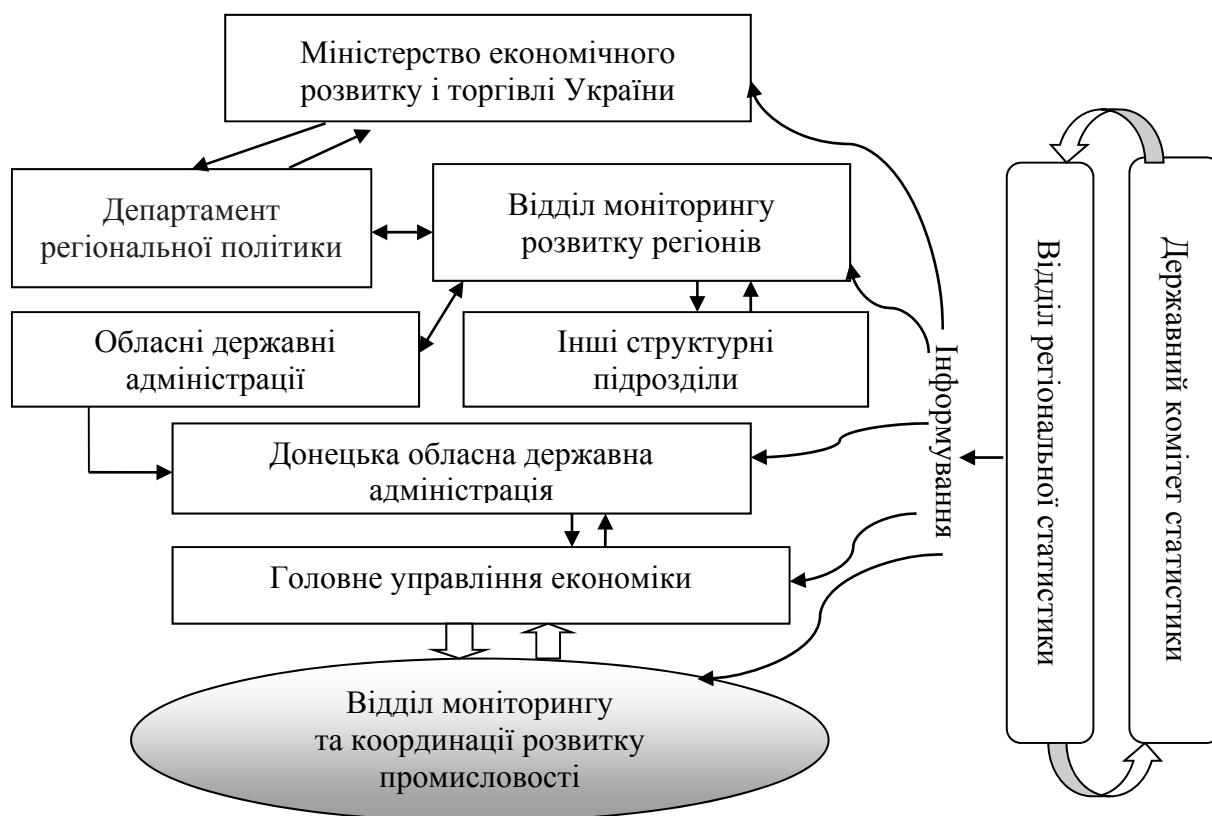

Рис. 1. Структура системи державного регулювання регіонального розвитку

Відповідно до Закону України «Про державні цільові програми» від 18 березня 2004 року Кабінет Міністрів України здійснює загальне керівництво процесом розроблення та контролю за виконанням програм і, зокрема, має повноваження затверджувати їх, вносити зміни, припиняти виконання чи продовжувати термін виконання програм.

На національному рівні серед органів виконавчої влади відповідальність за реалізацію регіональної політики несе Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, в складі якого функціонує Департамент регіональної політики. До основних завдань Департаменту належить «проведення моніторингу й аналізу роботи економічних підрозділів місцевих органів виконавчої влади з реалізації державної регіональної політики», тобто насамперед перевірка адміністративної діяльності місцевих органів виконавчої влади.

Відділ моніторингу розвитку регіонів насамперед аналізує тенденції соціально-економічного розвитку регіонів, безвідносно від впливу на них виконання стратегій чи програм регіонального розвитку. До завдань діяльності цього підрозділу належить підготування щомісячних моніторингових та аналітичних довідок щодо соціально-економічного розвитку регіонів.

Відповідальність за підготування програмних документів соціально-економічного розвитку регіонів несуть у складі обласних державних адміністрацій головні управління економіки.

Збір, узагальнення й аналіз даних, що стосуються регіонального розвитку, здійснюється в рамках Відділу регіональної статистики Департаменту статистики населення та адміністративно-територіального устрою Державного комітету статистики.

Впровадження моніторингу оцінки рівня промислового виробництва та економічного розвитку за системою відповідних критеріїв та індикаторів пропонується покласти на відділ моніторингу та координації розвитку промисловості. Етапи організаційного забезпечення відділу моніторингу та координації розвитку промисловості представлені на рис. 2.

Рис. 2. Етапи організаційного забезпечення відділу моніторингу та координації розвитку промисловості

Слід зазначити, що у більшості чинних програмних документів оцінка їх реалізації зводиться до аналізу факту виконання запланованих заходів та контролю за витрачанням бюджетних коштів. Так, в Стратегії економічного і соціального розвитку Донецької області

на період до 2015 року однією із стратегічних цілей є формування високоефективного інноваційно-виробничого комплексу регіону. Для досягнення цієї мети запропоновано здійснити ряд заходів, які на нашу думку сформульовані досить загально. Так, наприклад, пропонується приріст обсягу виробництва промислової продукції у порівняних цінах на 36 %, збільшення питомої ваги підприємств, що впроваджують інновації до 16 % і т. д. [8].

Виходячи з цього, виникає необхідність обов'язкового моніторингу показників регіонального розвитку промисловості і запровадження окремого списку показників, які є релевантними для оцінки ефективності виконання та реалізації Стратегії економічного і соціального розвитку Донецької області (табл. 1).

Таблиця 1

Показники розвитку промисловості регіону для проведення моніторингу

Назва показника	Метод отримання даних	Джерело інформації
1. Загальний обсяг випуску промислової продукції	Підрахунок	Статистичні дані
2. Індекс цін виробників промислової продукції	Відстеження	Державне статистичне спостереження
3. Середньорічна кількість найманих працівників у промисловості	Відстеження	Статистичні дані
4. Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників у промисловості	Відстеження	Статистичні дані
5. Обсяг капітальних інвестицій у розвиток промисловості	Підрахунок	Статистичні дані
6. Частка підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність в промисловості	Відстеження	Статистичні дані
7. Частка збиткових підприємств	Відстеження	Статистичні дані
8. Рентабельність операційної діяльності промислових підприємств	Відстеження	Статистичні дані

Здійснення моніторингу наведених показників розвитку промисловості дозволить своєчасно реагувати на дійсну ситуацію в промисловості регіону та корегувати напрями, цілі, засоби програм, проектів та стратегій.

ВИСНОВКИ

Забезпечення стабільності економічного розвитку промисловості регіону вимагає не тільки ефективного організаційного забезпечення, але й постійного моніторингу поточного стану показників виконання та реалізації програм, стратегій та проектів регіонального розвитку промисловості з метою визначення рівня ефективності впровадження та доцільності коригування управлінських рішень щодо майбутніх перспектив розвитку.

З метою забезпечення достатності державного впливу на розвиток промисловості як провідної галузі економіки України доведено доцільність створення Відділу моніторингу та координації розвитку промисловості, до основних завдань якого запропоновано віднести:

– організацію (разом з управліннями статистики) процесу моніторингу реалізації регіональних програм, регіональних стратегій промислового розвитку, визначення показників для моніторингу згаданих вище програмних документів та внесення їх на затвердження відповідних органів;

- перегляд індикаторів моніторингу стратегії на основі принципу їхньої відповідності стратегічним та операційним цілям, гнучкості щодо врахування змін, які відбуваються у соціально-економічному розвитку регіону, виміру та доступності даних;
- надання даних в інформаційну систему моніторингу реалізації державних цільових програм;
- аналіз фактичних показників виконання програмних документів, дані про які надає управління статистики;
- аналіз причин відхилень фактичних показників від очікуваних результатів (запланованих показників) реалізації програм;
- надання звітів про моніторинг відповідним структурам облдержадміністрації, Міністерству економічного розвитку і торгівлі України;
- внесення пропозицій керівництву облдержадміністрації щодо проведення позапланової оцінки програм, стратегій, проектів у зв'язку з даними моніторингу, які свідчать про суттєві відхилення фактичних показників від запланованих результатів;
- підготування звіту про оцінку реалізації регіональних програм керівництву облдержадміністрації;
- формування організаційного забезпечення процесу оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку промисловості.

Головним завданням роботи зазначеного органу повинен стати аналіз тенденцій і результатів роботи промислового сектору економіки, що дає можливість оперативно реагувати на зміни ринкового середовища та коригувати процес реалізації сценарію регуляторної політики у забезпеченні економічного розвитку промисловості регіону. Організація такого моніторингу є однією з головних задач, вирішення якої дозволяє встановити взаємозв'язки між показниками економічного розвитку промисловості регіону і оперативно реагувати на негативні тенденції в цих показниках.

Таким чином запропонована система моніторингу спрямована на забезпечення раціональності та своєчасності прийняття управлінських рішень щодо доцільності координації дій суб'єктів економічних відносин промислового сектору органами державного управління та місцевого самоврядування та зміни інструментів управління для подальшого продуктивного функціонування з метою досягнення очікуваних результатів в рамках прийнятого сценарію розвитку промисловості регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пельтек Л. В. *Розвиток регіональної промислової політики держави : теорія, методологія, механізми* : [монографія] / Л. В. Пельтек. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 268 с.
2. Шишкин А. И. *Сущность, задачи и принципы мониторинга* / А. И. Шишкин // *Экономика Северо-Запада : проблемы и перспективы развития*. – 2004. – № 1 (19). – С. 16–30.
3. *Моніторингові оцінювання складних соціально-економічних явищ розвитку регіону : монографія* / Я. О. Побурко, Я. Я. Пушак та ін. – Львів : Ін-т регіональних досліджень. – 2006. – 306 с.
4. Лепя Р. Н. *Ситуационный механизм подготовки и принятия управленческих решений на предприятии: методология, модели и методы: монография* / Р. Н. Лепя ; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк : Юго-Восток, Лтд, 2006. – 308 с.
5. Рекова Н. Ю. *Рефлексивно-ситуационный подход к управлению экономическим поведением предприятий корпоративной структуры* / Н. Ю. Рекова // *Научный вестник ВГУ им. Леси Украинки*. – 2010. – № 12 (24). – С. 112–119.
6. Рекова Н. Ю. *Інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління економічною поведінкою інтегрованих корпоративних структур* / Н. Ю. Рекова // *Розвиток фінансових методів державного управління національною економікою : зб. наук. праць Донецького державного ун-ту управління*. – Донецьк : ДонДУУ, 2009. – Вип. 142, Т. X. – С. 275–282. – (Серія «Економіка»).
7. *Посібник з моніторингу та оцінювання програм регіонального розвитку* / М. Лендьял, Б. Винницький, Ю. Ратейчак, І. Санжаровський ; за ред. І. Санжаровського, Ю. Полянського. – К. : К.І.С., 2007. – 80 с.
8. *Стратегія соціально-економічного розвитку Донецької області до 2015 року [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://donoda.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2012 р.